

Hyvinvointiraportti 2022

Valtuustoinfo 4.5. 2023

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Päijät-Hämeen
hyvinvointialueen
ensimmäinen
hyvinvointiraportti

Osa 1.

Hyvinvoinnin ja terveyden
tila ja edistäminen Päijät-
Hämeessä

Osa 2

Kuntakortit

Toimialakortit

Osa 3

Alueelliset suunnitelmat

Hyvinvoinnin ja terveyden tila

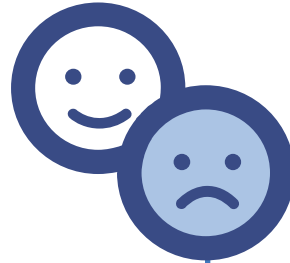

Kuntien ilon ja huolen aiheet kuntalaisten hyvinvoinnissa

Ilon aiheet

- Työllisyysaste on kehittynyt positiiviseen suuntaa
- Pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt
- Koulutustaso on noussut
- Lähellä olevan luonnon merkitys hyvinvoinnin lähteenä on kasvanut

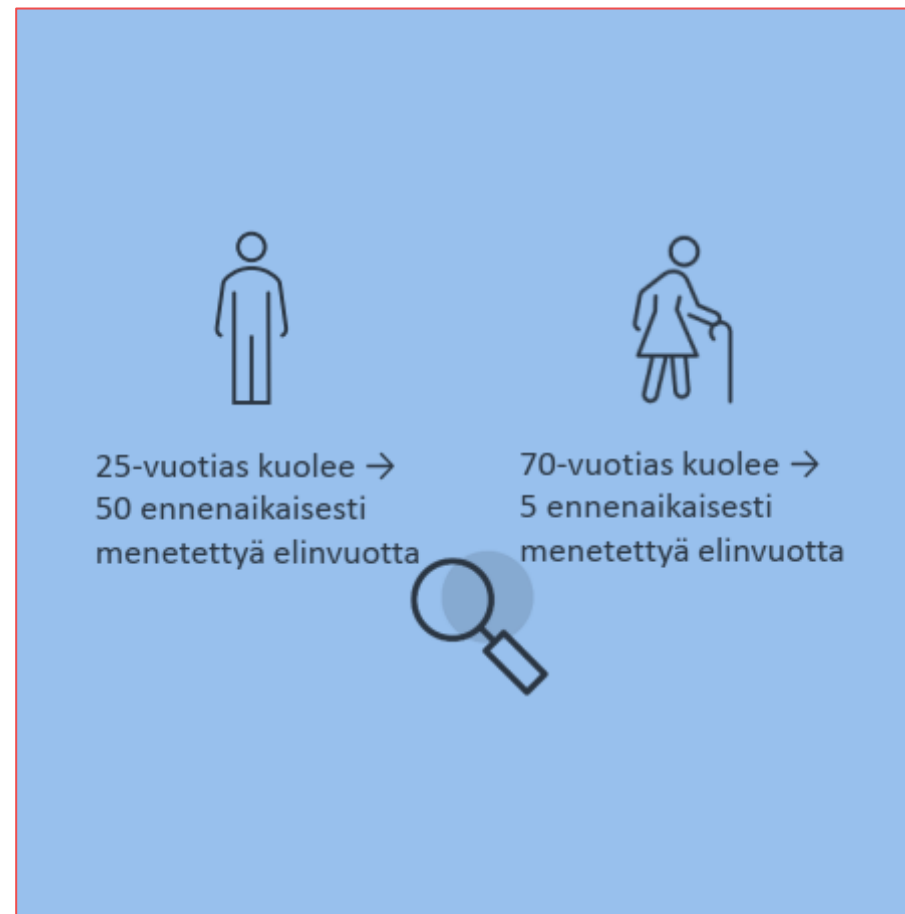
Huolen aiheet

- Nuorten pahoinvointi on lisääntynyt. Mielenterveyden haasteet ovat lisääntyneet lapsilla, nuorilla ja nuorilla aikuisilla
- Nuorten aikuisten päihteiden riskikäyttö ja sen mukanaan tuomat ilmiöt
- Sähkötukointi ja sen lisääntyminen yläkoululaisilla
- Lasten fyysisen toimintakyvyn heikentyminen
- Lapsiperheiden jaksaminen ja avunsaanti. Lasten ja perheiden lisääntynyt pahoinvointi
- Kodin ulkopuolelle sijoitettujen määrä lähtenyt jälleen nousuun
- Yksinäisyyden lisääntyminen (ikääntyneet)

PYLL - hyvinvoinnin ja terveyden kompassi

- PYLL on kansainvälisesti laajasti käytetty hyvinvoinnin ja terveyden mittari
- PYLL kuvaa vältettävissä olevat ennenaikaisesti menetetyt elinvuodet (Potential Years of Life Lost), jolloin saadaan tieto yleisimmistä varhaisia kuolemia aiheuttavista syistä.
- Ennenaikaisuuden ikärajana on käytetty 75 vuotta.
- PYLL-tulokset on laskettu laajasta aineistosta ja nykytilaa kuvaavat vuodet 2016–2020.

Päijät-Häme: PYLL-indeksi

Kaikki vältettävissä olevat enneaikaiset menetykset (PYLL-indeksi)

Miehet

4 899

Molemmat sukupuolet

3 655

Naiset

2 421

Pahanlaatuiset kasvaimet

Kuljetustapaturmat

Iskeemiset sydänsairaudet

Itsemurhat

Aivoverisuonten sairaudet

Alkoholikuolemat

Hengityselinten sairaudet

Huumekuolemat

Nykytila
verrattuna
Suomen
keskiarvoon

Yli 15 % vähemmän menetyksiä kuin Suomessa keskimäärin

15 % vähemmän - 15 % enemmän menetyksiä kuin Suomessa keskimäärin

Yli 15 % enemmän menetyksiä kuin Suomessa keskimäärin

Nykytila
verrattuna
Päijät-
Hämeeseen
10 vuotta
aikaisemmin

Yli 15 % parannus

15 % parannus - 15 % heikennys

Yli 15 % heikentyminen

Sijoitus

Suomen pienimmät menetykset tässä luokassa

Suomen suurimmat menetykset tässä luokassa

Lähde: FCG

Päijät-Häme yhteenveto

Päijät-Hämeen naisten kaikki vältettävissä olevat menetykset ovat maan suurimmat naisten vertailussa, miesten vain hieman keskiarvoa heikommat.

Suurimmat menetysten pääluokat ovat Päijät-Hämeessä alkoholi- ja huumekuolemat (27 %), tapaturmat ja väkivalta (23 %), verenkiertoelinten sairaudet (20 %) ja pahanlaatuiset kasvaimet (19 %). Miesten jakaumassa korostuu alkoholi- ja huumekuolemat (28 %) ja naisilla pahanlaatuiset kasvaimet (28 %).

Päijät-Hämeen alkoholi- ja huumemenetykset ovat selvästi maan keskiarvoa korkeammat. Erityisen suuret ovat miesten alkoholi- ja naisten huumemenetykset.

Kuljetustapaturmien osalta Päijät-Hämeen menetykset ovat korkeat, kuin myös aivoverisuonten sairauksien menetykset.

Päijät-Hämeen miesten vältettävissä oleva PYLL on 2 kertaa suurempi kuin naisten. Vaikka ero on pienempi kuin koko maassa (2,3), kertoo se kuitenkin merkittävästä sukupuolten epätasa-arvosta koskien vältettävissä olevia menetyksiä.

Sekä Päijät-Hämeen miehillä että naisilla kehitystrendi on parempaan päin. Naisilla viimeisen 10 vuoden kehitys on kuitenkin ollut hyvin pientä ja jäänyt jälkeen koko maan naisia.

Huumemenetykset näyttävät olevan kasvussa (trendi kääntynyt nousuun). Huumemenetysten osuus kaikista menetyksistä on vielä selvemmin jatkuvassa nousussa (6 % -> 7 % -> 11 %). Myös rintasyöpien osuus on kasvussa.

Päijät-Hämeen kunnat yhteenveto

Kuntien kokonaistilanteessa on suuria eroja: miehistä heikoiten pärjää Sysmä ja parhaiten Hollola (Sysmän miesten menetykset yli 3 kertaa suuremmat kuin Hollolan), naisista heikoiten pärjää Heinola ja parhaiten Hartola (Heinolan naisten menetykset lähes 4 kertaa suuremmat kuin Hartolan)

Hartolan miesten menetykset ovat yli 8 kertaa suuremmat kuin naisten (tosin naisilla suuret menetykset 2006-2010). Sukupuolten välinen epätasa-arvo on suurta myös Sysmässä ja Kärkölässä.

Kaikissa kunnissa miehillä on laskeva trendi 2006-2010 → 2016-2020. Naisilla on enemmän heittelyä ja heikentymistä (mikä osittain voi johtua satunnaisvaihtelusta).

Iskeemisessä sydänsairaudessa jokaisessa kunnassa on laskeva tai laskuun kääntynyt trendi. Hengityselinten sairauksissa Sysmässä on kautta linjan poikkeuksellisen suuret menetykset. Kärkölän itsemurhamenetykset ovat suuret.

Asikkalassa, Heinolassa, Lahdessa, Orimattilassa ja Padasjoella huumemenetyksissä on kasvua viimeisen 10 vuoden aikana. Heinolassa on erityisen huolestuttava kehitystrendi ja suuret menetykset.

Asikkala ja Hollola pärjäävät kuntavertailussa erityisen hyvin sekä menetysten suuruuden että kehitystrendien suhteen.

Heikoimmin pärjäävät Heinola, Orimattila ja Sysmä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimet

Päijät-Hämeen yhteiset hyte-kärjet ja tavoitteet vuosille 2020-2025 yhteensovittavat tekemistä

KUVA 1 Päijät-Hämeen hyte-kärjet vuosille 2020-2025

Mielen hyvinvointi

Kasvu-, opiskelu- ja elinympäristö tulee mielenterveyttä erilaisissa elämäntilanteissa ja yhteiskunnan muutoksissa Haavoittuvassa asemassa tai elämäntilanteessa olevat tulevat kuulluiksi ja kohdatuiksi eri tuen ja avun muodossa

Menetelmien ja toimintatapojen käyttöönotto esim.

- *Muistiseula-työkalu*
- *Digikinkerit, digitukiklinikat*
- *Perhekoutsu-toiminta*

Palveluiden tuottaminen esim.

- *Terapianavigaattori osana hoidon tarpeen arviointia*
- *Luonto ja kulttuuripalvelut*

Osallisuuden vahvistaminen esim.

- *Ravitsemusterveyttä tukevaa ryhmätoimintaa heikommassa asemassa oleville*

Ammattilaisten osaamisen vahvistaminen esim.

- *Yhdessä Mielessä -hanke järjesti vuoden aikana 36 koulutusta, keskustelutilaisuutta ja valmennusta. Niihin osallistui noin 1180 ammattilaista. Hankkeessa kehitetään mielenterveysosaamisen johtamisen toimintamallia.*

Viestintää

- *Omahoitoohoitomahdollisuuksista*
- *Ilmiöistä*
- *Palveluista*

Osallisuus ja yhteisöllisyys

*Kuntalaisten kokemus osallisuudesta ja vaikuttamisesta vahvistuu edellisvuosiin verrattuna
Syrjäytymisriskissä olevien määrä on maan keskitasoa pienempi*

Menetelmien ja toimintatapojen käyttöönnotto esim.

- *Kokemusasiantuntijatoiminta*
- *Osallistava budjetointi, osallistava kirjaaminen*
- *Harrastamisen Suomen malli kouluilla*

Ammattilaisten osaamisen vahvistaminen esim.

- *Ehkäisevän työn tietopohjaa vahvistettu*

Palveluiden tuottaminen esim.

- *Yhteisöllisen asumisen konseptointi JOPA-hankkeessa – joustavan palvelun asumismalli*

Viestintää esim.

- *Osallisuusmahdollisuuksista kunnan verkkosivuilla*

Osallisuuden vahvistaminen esim.

- *Osallistumisen mahdollisuuksia lisätty; kohtaamispaikat, liikuntareittejä kehittämällä jne.*
- *Kuultu asukkaita, asiakkaita ja ammattilaisia palveluiden kehittämisessä mm. kouluruokailusta*

Arjen turvallisuus

*Kuntalaiset kokevat asuin- ja elinympäristönsä viihtyisäksi ja turvalliseksi
Toimeentuloedellytykset ovat koko maan tasolla tai sitä parempi
Lähisuhteet ovat turvallisia*

Menetelmien ja toimintatapojen käyttöönotto esim.

- *Kenkien liukuesteiden tarjoaminen*
- *PIKI- ja Kiva-toimintamallit, vertaissovittelu kouluilla*
- *Lähisuhdeväkivallan seula käytössä neuvolassa – vuonna 2022 tehtiin 773 kpl*

Ammattilaisten osaamisen vahvistaminen esim.

- *Turvallisuus koulutukset*

Palveluiden tuottaminen esim.

- *Ennakoiva talousneuvonta*

Osallisuuden vahvistaminen esim.

- *Monitoimikeskus Takatasku Lahdessa on vakiintunut yhteisen ruokailun ja ruokajakelun kohtaamispaikaksi.*

Viestintää esim.

- *Liikenneturvallisuuden edistämiseen*
- *Kiusaamisen ja häirinnän vastaisia suunnitelmat*

Päihteettömyys ja terveelliset elintavat

Päihteiden kokeilu ja käyttö on vähäisempää kuin maassa keskimäärin

Elintavat ovat terveelliset

Menetelmien ja toimintatapojen käyttöönotto esim.

- *Audit-C ja mini-interventio –toimintamalli*
- *Liikuntaneuvontatoimintamalli kaikissa kunnissa*
- *Pakka toimintamalli käynnistynyt*

Ammattilaisten osaamisen vahvistaminen esim.

- *Pilke-toiminnan ohjaajakoulutus liittyen ikääntyneiden päihdetyöhön*
- *Koulutukset nuorten päihteiden käyttöön liittyen, yhteistyö EHYT ry:n kanssa*

Palveluiden tuottaminen esim.

- *Päiväkeskus Tuulensuojan (Lahden Sininauha ry) tarjoamat matalan kynnyksen palvelut*
- *Ravitsemusterapiapalvelut*

Viestintää

- *Päihdehaitoista ja niiden vähentämiseen liittyvästä tiedosta erilaisissa tapahtumissa, teemaviikoilla ja –tunneilla sekä osana päihdetilannekyselyä.*

Osallisuuden vahvistaminen esim.

- *Yhteisölliset ruokailupaikat*

Kuntakortit ja toimialakortit

Sisällöt

Kuntakortit

Indikaattoritieto:

- Väestötiedot, HYTE-kerroin, PYLL-indeksi

Vuoden 2022 hyte-toiminta:

- Kunnan keskeiset hyvinvoinnin painopisteet/tavoitteet
- Ilon ja huolen aiheet
- Keskeiset hyte-toimet liittyen hyte-kärkiin ja niiden tavoitteisiin

Toimialakortti

Toimialan tunnuslukuja

Vuoden 2022 hyte-toiminta:

- Ilon ja huolen aiheet
- Keskeiset hyte-toimet liittyen hyte-kärkiin ja niiden tavoitteisiin
- Muut hyte-toimet

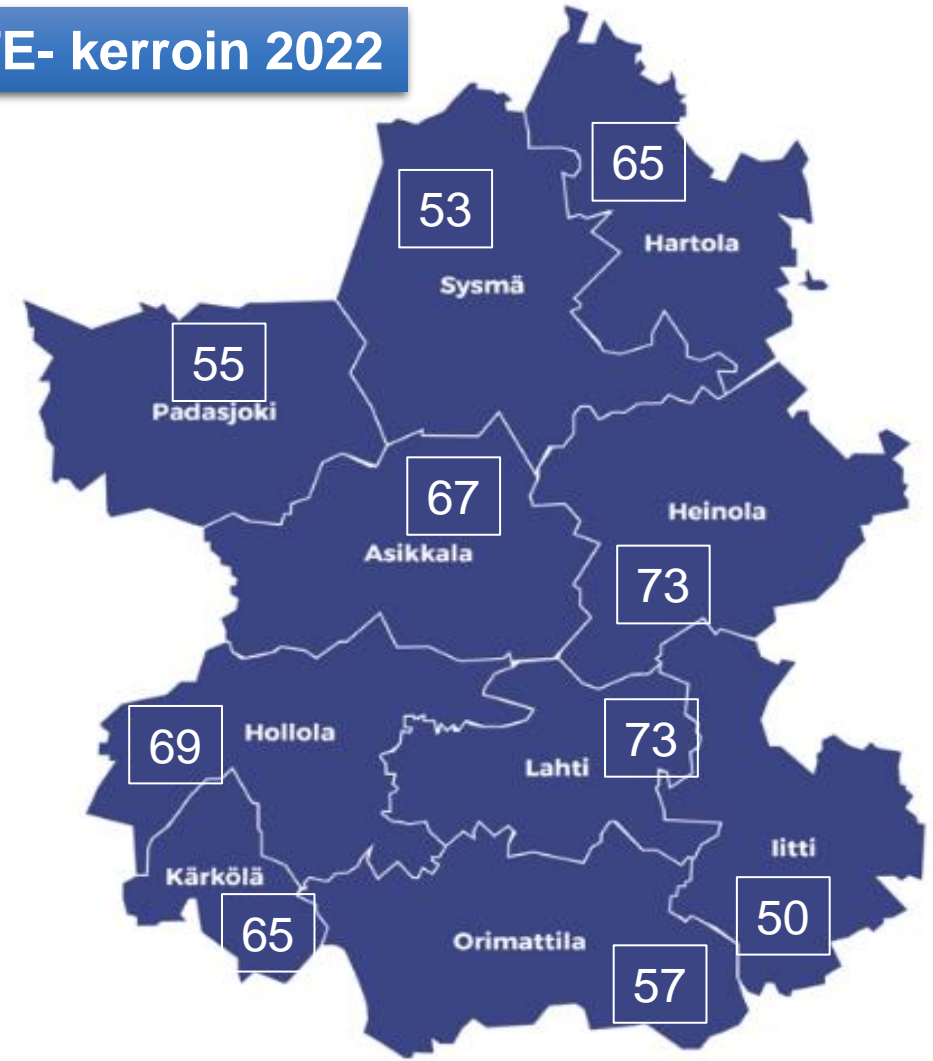
❖ Hyvinvointialueen HYTE-kerroin

HYTE-kerroin

- Esitetty kuntakorteissa ja toimialakorttien yhteydessä
- Vaikuttaa vuodesta 2023 kuntien valtionosuuksiin ja vuodesta 2026 hyvinvointialueen rahoitukseen
- **Kunnat:** Prosessi-indikaattorit 15kpl ja tulosindikaattorit 6 kpl
- **Hyvinvointialue:** Prosessi-indikaattorit 8kpl ja tulosindikaattorit 5 kpl

HYTE- kerroin 2022

Päijät-Hämeen hyvinvointialue: 47

Yhteenveto

Yhteenveto

Raportissa tilannekuva hyvinvointialueen aloittaessa ja raportti toimii pohjana vuosittaiselle hyte-neuvottelulle (17.8)

Esille nousevat ilon ja huolen aiheet sekä kuntakohtaiset erot asukkaiden hyvinvoinnissa ja terveydessä

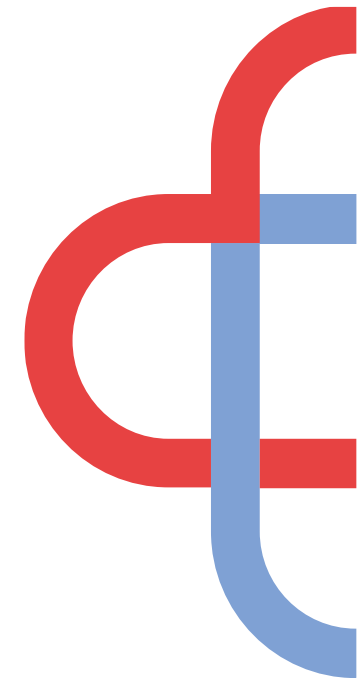
Hyte-kärkien suuntaisia tekoja on tehty paljon

Alueellisen yhteistyön merkitys korostuu

Suunnitelmien kokonaisuus ja tiedonkeruu tulee jatkossa selkiyttää

Planetaarinen terveys ja kestävä hyvinvointi tulevaisuuden fokuksessa

Tulevissa raporteissa huomioidaan mm. järjestötieto

päijät sote

Päijät-Hämeen
PELASTUSLAITOS